

Extramaterial till Lisetten 3/2014

Följande tabeller och bilagor tillhör artikeln "Ämnesorden som är svåra att förstå" som publicerades i Lisetten nummer 3/2014. Artikeln är skriven av Susanne Grahn och bygger på hennes kandidatuppsats. Uppsatsen finns att läsa i fulltext på:

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:682261/FULLTEXT01.pdf>

Tabeller

Tabell: Svåra ord enligt andraspråkseleverna (text 1: naturkunskap)

Ord	Antal	Ord	Antal
sälstammarna	26	förhöll (sig)	5
uttermammen	25	ansamlas	5
ruvning	25	tilläggas (kan)	5
anrikades	23	fågeläggen	5
näringskedjor/kedjorna	20	uppmärksammade	4
tynande	18	mängd	4
sköra	17	befann (sig)	4
däggdjuren	17	larmrapporter	4
måttstock	15	insjöar	4
kvicksilver	14	uppfödning	4
DDT	12	sjöar	3
gråsäl	11	koncentrationerna	3
dagsläget	10	dioxin	2
bekämpningsmedel	10	sjunker	2
sprack	9	utsättning	2
fertil	9	halter	2
gifthalterna	9	industrin	1
seklet	8	jordbruket	1
förledas	8	verka	1
giftspridning	7	organismer	1
svartlistades	7	totalförbudits	1
förödande	7	gifterna	1
sterila	7	såg (ut)	1
PCB	7	kroppsfett	1

Tabell : Svåra ord enligt andraspråkseleverna (text 2: historia)

Ord	Antal	Ord	Antal
panslavismen	26	Balkanhalvön	2
erövrade	20	Makedonien	2
strävanden	14	Bosnien-Hercegovina	2
härskarna	13	dubbelmonarkin	2
belägrat	13	missnöjda	2
Konstantinopel	12	ockupationen	2
således	11	trupper	2
före/förenas	11	trängt	2
strävade (efter)	10	understödde	2
ockuperades	9	bittra	2
sunden	9	smala	2
välde	9	arméer	1
nationalitetsrörelserna	7	Karlowitz	1
fördrivas	7	konflikt	1
kejsarens	5	Rumänien	1
majoriteten	4	allvarligaste	1
osmanska riket	4	nationalisterna	1
storskebiskop	4	betydelsefull	1
motsättningen	4	freden	1
idéströmning	4	befrias	1
yttring	4	stöt	1
sydöst	3	bekämpa	1
halvön	3	anspråk (på)	1
rivaler	3	lytt (under)	1
bevara	3		

Tabell : Svåra ord enligt elever som läser Svenska B (text 1: naturkunskap)

Ord	Antal
PCB	7
DDT	6
dioxin	3
anrikades	2
utsättning	1

Tabell : Svåra ord enligt elever som läser Svenska B (text 2: historia)

Ord	Antal
panslavismen	4
sunden	1
understödde	1

Tabell: Ord som har markerats av lärare (text 1: naturkunskap)

Ord	Antal	Ord	Antal
förledas	5	uttermamman	2
tynande	5	fördande	2
DDT	3	bekämpningsmedel	2
anrikades	3	dioxin	2
näringskedjor/kedjorna	3	halter	1
ruvning	3	uppfödning	1
utsättning	3	förändringen	1
svartlistades	3	fågeläggen	1
måttstock	3	sterila	1
PCB	3	koncentrationerna	1
dagsläget	2	larmrapporter	1
sköra	2	gifthalter	1
ansamlas	2	däggdjuren	1

Tabell : Ord som har markerats av lärarna (text 2: historia)

Ord	Antal	Ord	Antal
yttring	5	anspråk (på)	2
panslavismen	5	strävanden	1
understödde	4	trängt	1
välde/väldet	4	lytt (under)	1
således	4	inflytande	1
belägrat	3	bevara	1
syftade (till)	2	rike	1
härskarna	2	bekämpa	1
ockuperades	2	Konstantinopel	1
ockupationen	2	övertaget	1
rivaler	2	huvudfiende	1
idéströmning	2	huvuduppgift	1
fördrivas	2	dubbelmonarkin	1
sultanen	2	nationalitetsrörelsen	1

Tabell: Jämförelse mellan elevernas och lärarnas markeringar (text 1: naturkunskap)

Ord	Antal	Lärarmarkering	Ord	Antal	Lärarmarkering
sälstammarna	26	-	förhöll (sig)	5	-
uttermamman	25	2	ansamlas	5	2
ruvning	25	3	tilläggas (kan)	5	-
anrikades	23	3	fågeläggen	5	1
näringskedjor/kedjorna	20	3	uppmärksammade	4	-
tynande	18	5	mängd	4	-
sköra	17	2	befann (sig)	4	-
däggdjuren	17	1	larmrapporter	4	1
måttstock	15	3	insjöar	4	-
kvicksilver	14	-	uppfödning	4	1
DDT	12	3	sjöar	3	-
gräsälar	11	-	koncentrationerna	3	1
dagsläget	10	2	dioxin	2	2
bekämpningsmedel	10	2	sjunker	2	-
sprack	9	-	utsättning	2	3
fertil	9	-	halter	2	1
gifthalterna	9	1	industrin	1	-
seklet	8	-	jordbruket	1	-
förledas	8	5	verka	1	-
giftspridning	7	-	organismer	1	-
svartlistades	7	3	totalförbudits	1	-
fördödade	7	2	gifterna	1	-
sterila	7	1	såg (ut)	1	-
PCB	7	3	kropps fett	1	-

Tabell: Jämförelse mellan elevernas och lärarnas markeringar (text 2: historia)

Ord	Antal	Lärarmarkering	Ord	Antal	Lärarmarkering
panslavismen	26	5	Balkanhalvön	2	-
erövrade	20	-	Makedonien	2	-
strävanden	14	1	Bosnien Hercegovina	2	-
härskarna	13	2	dubbelmonarkin	2	1
belägrat	13	3	missnöjda	2	-
Konstantinopel	12	1	ockupationen	2	2
således	11	4	trupper	2	-
förena/förenas	11	-	trängt	2	-
strävade (efter)	10	-	understödde	2	4
ockuperades	9	2	bittra	2	-
sunden	9	-	smala	2	-
välde/väldet	9	4	arméer	1	-
nationalitetsrörelserna	7	1	Karlowitz	1	-
fördrivas	7	2	konflikt	1	-
kejsarens	5	-	Rumänien	1	-
majoriteten	4	-	allvarligaste	1	-
osmanska riket	4	-	nationalisterna	1	-
storserbiskt	4	-	betydelsefull	1	-
motsättningen	4	-	freden	1	-
idéströmning	4	2	befrias	1	-
yttring	4	5	stöt	1	-
sydöst	3	-	bekämpa	1	-
halvön	3	-	anspråk (på)	1	2
rivaler	3	2	lytt (under)	1	1
bevara	3	1			

Tabell: Andraspråkselevernas svar på frågor om ordförståelse.

	Svenska som andraspråk A		Svenska som andraspråk B	
	Ja	Nej	Ja	Nej
Jag förstår allt som står i läroböckerna.	5	15	6	14
Jag förstår alltid vad läraren går igenom på lektionen.	19	1	16	4
Läraren förklarar svåra ord för mig.	16	4	17	3
Jag vill att läraren ska förklara fler svåra ord för mig.	12	8	12	8
Jag frågar alltid läraren om jag inte förstår ett ord.	13	7	9	11
Jag lär mig läxorna utantill utan att förstå alla ord.	8	12	9	11

Bilaga: Läromedelstext i naturkunskap

”Det är lätt att man bara ser problem, när man talar om miljöfrågorna. Man kan också lätt förledas att till tro att allt blir sämre och sämre. Men i Sverige har det hänt en mängd positiva saker för miljön. På många håll har vi fått en mycket bättre situation än tidigare. Förändringen kan verka långsam, men det kanske är lättare att se vad som har hänt om man jämför dagsläget med hur det såg ut en tid tillbaka.

För fyrtio år sedan hade vi larmrapporter om giftspridning i den svenska naturen. Vid den tiden uppmärksammade man att bekämpningsmedel i jordbruket, som t.ex. kvicksilver och DDT, anrikades i naturens näringskedjor, något som blev förödande för många organismer. På samma sätt förhöll det sig med gifter som dioxin och PCB från industrin. De djur och människor som befann sig i toppen av näringskedjorna drabbades värst. På 60- och 70-talet, när gifthalterna i naturen var som störst, kunde däggdjuren bli sterila och fågeläggen blev så sköra att de sprack vid en vanlig ruvning. Eftersom gifterna ansamlas i kroppsfett hade kvinnor som ätit fisk från insjöar och Östersjön höga halter av miljögifter i modersmjölken. Flera svenska sjöar svartlistades därför att fisken i dem var hälsofarlig och i många av dem gick det inte ens att bada. Tilläggs kan att fortfarande idag bör kvinnor i fertil ålder vara försiktiga att äta fet fisk från Östersjön.

Idag har vissa av dessa miljögifter totalförbudits och koncentrationerna i naturen sjunker sakta. Djurlivet har blivit lite av en måttstock på hur miljön mår. Den svenska utterstammen som var på ordentlig tillbakagång är nu med kraft på väg tillbaka. De tynande sälstammarna har räddats med hjälp av uppfödning och utsättning. I början av förra seklet fanns det cirka 100 000 gråsäl i Östersjön. ”

(Texten är hämtad från Viklund, G, Backlund, P och Lundegård, I, 2007. *Naturkunskap A*, Bonnier Utbildning. Stockholm: s.93)

Bilaga: Läromedelstext i historia

”En betydelsefull yttring av nationalitetsrörelserna på Balkan var den s.k. panslavismen, en idéströmning som syftade till att kulturellt och politiskt föra samman alla folk som talade slaviska språk. Turkarna och österrikarna borde fördrivas från Balkan, och de slaviska folken där (serber, kroater, slovenier, bulgarer och makedonier) skulle befrias och förenas under Rysslands ledning. De ryska härskarna understödde dessa strävanden mycket för att det passade deras egna syften. Redan under 1700-talet hade deras arméer trängt söderut och lagt under sig halvön Krim och Svarta Havets norra kust, som tidigare hade lytt under sultanen. Nu var ryssarnas mål att erövra Konstantinopel och skaffa sig kontroll över Bosporen och Dardanellerna, de smala sunden mellan Svarta Havet och Medelhavet.

Men den österrikiske kejsaren hade också intressen att försvara på Balkanhalvön. Ända sedan 1500-talet hade österrikarna fört långa krig mot turkarna. Två gånger hade turkiska arméer belägrat Wien, men från slutet av 1600-talet hade österrikarna fått övertaget. I freden i Karlowitz lades hela Ungern under kejsarens välde, och därigenom skapades det som under 1800-talet blev dubbelmonarkin Österrike-Ungern. Ännu en stöt mot sydöst gjordes 1878, då Bosnien-Hercegovina bröts loss från det

osmanska riket och ockuperades av österrikiska trupper. 1908 gjordes området till en del av Österrike-Ungern.

På Balkanhalvön kom således flera olika politiska krafter i konflikt med varandra. Ryssland och Österrike-Ungern ville båda öka sitt inflytande. Turkarna strävade efter att bevara det som fanns kvar av deras gamla välde. Till detta kom att flera av de nya staterna var missnöjda med sina gränser. Rumänien gjorde anspråk på det ungerska Transsylvanien, där en stor del av befolkningen talade rumänska. Grekland, Serbien och Bulgarien var bittra rivaler om Makedonien.

Den allvarligaste motsättningen fanns mellan Serbien och Österrike-Ungern. Den serbiska nationalitetsrörelsen hade som mål att förena alla serber, kroater och slovener i ett storserbiskt rike, och det gjorde Österrike-Ungern till Serbiens huvudfiende. Särskilt ockupationen av Bosnien-Hercegovina, där majoriteten talade serbiska och kroatiska, sågs som ett svårt brott mot den serbiska nationen. Att bekämpa det österrikiska väldet i Bosnien - Hercegovina blev en huvuduppgift för de serbiska nationalisterna.”

(Texten är hämtad från Öhman, Christer, 2007. *Sekvens: Historia A*. Natur & Kultur. Stockholm: s. 301-302)

*

Vill du beställa en prenumeration eller lösnummer av Lisetten?

Kika in på LiSA:s webbsida: <http://lisa-riks.se/>

Lisetten ges ut av Riksförbundet lärare i svenska som andraspråk.